

Chancel & St. Michael
opposite St. Mary. Specimen
any reference

491.99(077)

U-70

3-4183a 18 MAY 2010

ԱՌԱՆՁԻՆ ԹԵՄԱՆԵՐԻ ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ
ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՄՃԱԿՈՒՄՆԵՐԻ
===== ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ =====

(ՅՈԹՆԱՄՅԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՅԵՎ
ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԿՈՆՑԵՆՏՐԻ ՀԱՄԱՐ)

I պրակ

ԵՑ մեզ պարտաւոր
եղել եւս

ԳԻՆԸ 80 ԿՈՊ.

491.99(07)
Ա-70

Ա.Զ.ԵՐԵՆՇԵՐ—1932

3 FEB 2013

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅԴԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵԿԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԿԵՆԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

ԵՎ ԵՐԶԱՌԱԿԱՆ ԴԱՏԱՅՄԱՅԻՆՈՒԹՅԱՆ
(ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՅԿԵՆԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ)

Խաղաղ

4025-87

APM. 3-4183a 4-70

ԿԱՌԱՐԱԼՈՒ ՅԵՎ ԳՐԵԼՈՒ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԴԱՍԻ ՈՐԻ-
ՆԱԿԵԼԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ 1-ԻՆ ԽՄԲԱԿՈՒՄ

- ԴԱՍԻ ԹԵՄԱՆ.—1) «Հրդեհը կոլխոգում» պատկերավոր ընթեր-
ցանությունը:
2) Բառերի արագությունը (յերբորդ յեռամ-
սյակի վերջը յեվ չորբորդ յեռամսյակի
սկիզբը):

ԴԱՍԻ ՆՊԱՏԱԿԸ.—

Ընթերցանության տեխնիկայի վարժությունը և ընթերցածի բո-
վանդակության բարձրացումը. վարժություններ բառերը վանկերի
բաժանելու մեջ (տողագրությամբ):

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԺԱՄԱՆԱԿԸ.—

- 1) Ընթերցանություն—1 ժամ:
- 2) Արտագրություն—1 ժամ:

ԻՆՉ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ ԴԱՍԻ.

Մտածել ներածական զրույցի բովանդակության մասին: Դուրս
գրել դժվար բառերը պատմվածքից: Մշակել հարցեր: Ընդհանուր ոգ-
տագործման համար պատրաստել գունավոր մատիտներ: Պատրաստել
նկարների ընտրությունը բառերով և առանձին վանկերով: Մտածել
խաղերի կազմակերպման մասին: Պատրաստել տնային առաջադրու-
թյուններ: Մտածել՝ յերեխաներին աշխատանքի կազմակերպման մա-
սին: Կազմել դասի պլանը:

ԴԱՍԻ ԸՆԹԱՑՔԸ.

1. Ուսուցիչը առաջ համառոտ զրույց և ունենում ընթերցվելիք
փոքրիկ պատմության («Հրդեհը կոլխոգում») շուրջը: Առանձնապես
յերեխաների ուշադրությունը դարձնելով կուլակների դեմ մղվող պայ-
քարի շուրջը: Զրույցի հետ միասին գրատախտակի վրա գրվում են
անհասկանալի բառերը և տեղն ու տեղը բացատրվում (5 րոպե):
2. Նախապատրաստական զրույցից հետո, վրը նպատակ ունի յե-
րեխաներին հետաքրքրելու պատմվածքի ընթերցանության մեջ և հեշ-
տացնի աշակերտներին ավելի լավ և հեշտ հասկանալու նրա բովան-
դակությունը՝ ուսուցիչը անցնում է ընթերցանությանը: Ընթերցա-
նությունը կատարվում է լուռ (միայն աչքով): Ընթերցանության ժա-
մանակ ուսուցիչն անցնում է աշակերտների մոտ, հետևում է դասի
ընթացքին և թույլ աշակերտներին ցույց է տալիս անհրաժեշտ ոգ-
նություն: Ուսուցիչը նախորդ պայմանավորված և աշակերտներին
հետ և փորձում են փորձ ձևեր, փորձը ցույց են տալիս, վր աշա-
կերտը վերջացրել է ընթերցանությունը (5 րոպե):

ՄԱՅ. № 21199

5

Գրավորները ճշտությունը տեստավորելու մեջ ստուգելու համար ոչ սուցիչը այցելում է բոլոր աշակերտներին: Գրելու կարգը նախորդ քաղաքում է: Մի քանի նման վարժություններ անելով, ուսուցիչը վարժեցնում է յերեխաներին գրելը լսողությամբ. ուսուցիչն արտասանում է թվերը, աշակերտները գրում են տեստավորում (10-րդ պե):

2. Ստուգողական և կրկնողական վարժություններից հետո, վորոնք հիմնականում պետք է պարզեն, թե վորքան է աշակերտը հասկանում թվի կազմությունը և կարողանում է, արգթք, տարբերել տվյալ շարքի միավորների տեղը, ուսուցիչն անցնում է յեռանիշ թվերի գումարմանը և հանմանը, միայն դեռ այնպիսի թվերի, յերե գումարման ժամանակ տասնյակներ և հարյուրյակներ չեն ստացվում, որինակ— $325+112$ և հանման ժամանակ ել փոխ չի առնվում, որինակ— $437-112$: Գումարումն ու հանումն կատարվում է միաժամանակ: Աշխատանքը կառուցվում է համարակալի վրա վարժություններ անելու և միևնույն ժամանակ տեստավորելու մեջ գրելու միջոցով: Յերե ուսուցիչը համոզվում է, վոր աշխատանքը չի դժվարանում, յերեխաներին կարելի յե առաջարկել նրանց գրավոր և ինքնուրույն կերպով կատարելու 5-6 վարժություններ: Աշխատանքի ընթացքում աշակերտները կարող են ոգտվել համարակալով: Ուսուցիչը պետք է ուշադիր կերպով հետևի աշակերտների աշխատանքներին: Նախ քան կատարած աշխատանքի գնահատական տալը, ուսուցիչն առաջարկում է աշակերտներին, վարժությունները վերջացնելուց հետո, միմիայն ստուգել (ըստ նստարանների) (25-րդ պե):

3. Աշխատանքի մեջ կենդանություն և յերեխաների մեջ հետաքրքրություն առաջացնելու համար, դասի վերջում կազմակերպել մի քանի որինակների ճիշտ և արագ կատարելու մրցախաղ: Սահմանվում է որինակները կատարելու ժամանակը. դասարանը բաժանում յերկու ժամի (բանակի):

Ամեն մի մասից գրատախտակի մոտ կանչվում է մի աշակերտ. ուսուցիչը յերկու սյունյակ որինակներ է գրում: Աշակերտներից վորը շուտ և ճիշտ կատարեց որինակները, նա յեկ խաղը տանում է: Աշակերտների ամեն մի պարտիան հետևում է իր ընկերովը—ներկայացուցչին, ստուգում և ոգնում է նրան: Մրցողների այդ զուգից հետո, կարելի յե դուրս բերել ուրիշ զույգ (յեթե ժամանակ կա) և խաղը կրկնել (5-րդ պե):

4. Դասից հինգ րոպե մնացած ուսուցիչը տան համար վարժություններ և տալիս: Այդ վարժությունները նպատակ ունեն ամրացնելու դասարանում ձեռք բերած ունակությունները: Տան համար տրվելիք առաջադրությունները մանրամասնորեն բացատրվում են:

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԻ ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ ՊԼԱՆԸ
I-ԻՆ ԱՍՏ. III ԽՄԲԱԿԻ.

ԹԵՄԱ. — Ցամաքի մակերեսվույթի ձևվի փոփոխությունը քրի յեվ քամու ներգործությունից.

ԺԱՄԱՆԱԿ. — 1-ԻՆ ՔԱՌՈՐԴ. ՄՈՏԱՎՈՐԱՊԵՍ ՀՈԿՏ. 2 ԴԵԿԱԴԱ.

Թեմայի մշակման համար անհրաժեշտ է վոչ պակաս 2 ժամ. իսկ եքսկուրսիայի հետ միասին՝ ամբողջ 4 ժամ, սակայն այստեղ դասը տրվում է առանց եքսկուրսիայի դասի նախապատրաստությունը:

1. Մտածելով դասի պլանը և ծանոթանալով նյութի հետ, ուսուցիչը պետք է անպայման պարզի կո՞ւս արդյոք դպրոցի մոտերքում՝ հեղեղատից հարվածք, դեռ կամ մեկ վորևե քամա՞նարված տեղ (վերջինս մեծ մասամբ լեռնամասերում), ուր յերեխաների հետ պետք է եքսկուրսիա կատարել: Աշխարհագրության նյութի մշակման համար եքսկուրսիան ունի այնպիսի մեծ նշանակություն, վոր նրանից հրաժարվել կարելի յե միմիայն այնպիսի խոշոր քաղաքներում, ուր նման եքսկուրսիաների համար անհնարին է գտնել դիտելու առարկայից: Մնացյալ մյուս վայրերում, յեթե ուսուցիչը մանրադնին զբաղվում է այդ խնդրով՝ փնտրել շրջապատում, հարցնել յերեխաներին—նա միշտ կարող է գտնել ինչ նայել՝ չհեռանալով դպրոցից շատ հեռու: Ընտրելով եքսկուրսիայի վայրը, ուսուցիչն ամենից առաջ ինքն է դիտում, նշանակում է թե եքսկուրսիային յերեխաներն ինչ պիտի օտանան (որինակ—եքսկուրսիա դեպի հեղեղատների կտրվածքը՝ ջրի լվացման պրոցեսը, հողի տակի շերտերի ծանոթությունը, հեղեղատի փրվածքներից առաջացած վնասները և այլն...), եքսկուրսիայի համար վերջան ժամանակ է պահանջվում, ինչպիսի աշխատանք պիտի մշակել, վոր յերեխաների հիշողության մեջ ամրապնդվի, վորպեսզի նկարել հեղեղատից փրվածքը, չափել, նմուշների ընտրություն կայացնել կոլեկցիայի համար, լուսանկարներ և այլն... Յերեխաների կազմակերպումը եքսկուրսիայի ընթացքում: Դեկադային (դասաբաշխման) ցուցակի մեջ անպայման մտցնել եքսկուրսիան, միայն նրան պետք է հատկացնել վերջին յերկու ժամերը, վորովհետև պետք է ինկատի ունենալ, վոր դա կարող է միշտ ել ձգձգվել:

2. Եքսկուրսիային պատրաստվելու հետ միասին, ուսուցչին անհրաժեշտ են աղյուսակներ և նկարներ, վորտեղ պատկերացվին՝ հեղեղատների փրվածքները, գետափի լվացվումը, ժանձաղուտներ, ժայռերի հողմահարված որինակներ: Յեթե դպրոցում համապատասխան աղյուսակներ չկան, ապա նկարներ կարելի յե գտնել համապատասխան գրքերում՝ ֆիզիքական աշխարհագրության և յերկրաբանության մեջ: Ընդհանրապես դպրոցում կամ գրադարանում ուսուցիչը պետք է գտնի համապատասխան նկարներ և իր հետ տանի դասարան, այլ կերպ դժվար կլինի դասի բացատրելը յերեխաներին և դասը տխուր կանցնի:

3. Անհրաժեշտ է 2-3 արկղ պատրաստել, ուր ալազ ածել կավի հետ խառնած, վորպեսզի յերեխաներն իրենք ծեփեն հեղեղատի կտրվածքը, գետափի լվացվածքը, հողմահարված սյուները և այլն...

4. Յեթե դպրոցում կա մոզական լապտեր կամ կինոպարատ, անհրաժեշտ է դասից հետո կամ գոնե յերեկոները յերեխաներին ցույց տալ դիապոզիտիվներ «Յերկրի կյանքը» սերիաներից կամ համապատասխան կինոֆիլմից: Այստեղ ել ևս անհրաժեշտ է, վոր ուսուցիչը նախորդ նայի և հավաքի բոլոր դիապոզիտիվները և ֆիլմաները:

Վերջապես, յեթե դպրոցը գտնվում է մի այնպիսի վայրում, ուր հեղեղատների փրվածքները կամ գարնանային ու ամրան ջրերը լուրջ վտանգներ են սպառնում ժողովրդական տնտեսությանը, որինակ—ներքին վոլգան, Հյուսիսային Կովկաս, կամ ուր կան շատ շարժվող ավազներ (Կազակստան, Միջին Ասիան), ուսուցիչն անպայման բացատրում է, վոր շրջորո՞ղվում, տեղական կազմակերպությունների միջոցով, նախաձեռնում է միջոցներ այդ յերևույթների դեմ կովելու և ընդգրծում է ձևեր՝ յերեխաներին ևս մասնակցելու այդ աշխատանքների մեջ:

Յերբ ուսուցիչն այս ձևով պատրաստվում է դասին և ունի ձևաքերտակ բոլոր անհրաժեշտ պարագաները, դասը տանում է մոտավորապես հետևյալ պլանով.

I.—Նախ համառոտ կրկնում է նախորդ դասի բովանդակությունը, հիշեցնում է յերեխաներին, թե մակերևույթների ինչ ձևեր գիտեն և շարունակում է, վոր դրանից շատերի առաջացմանը, ինչպես որիննակ՝ կղզու, թերակղու մեծ մասնակցություն ունի ջուրը... (5-7 րոպե):

II.—Որինակի համար ցույց է տալիս հեղեղատից առաջացած փրկվածքի նկարը և հարցնում է—Ի՞նչ է այս: Ստանալով անհրաժեշտ պատասխանը, հարցերի միջոցով պարզում է՝ վորտեղ են յերեխաները տեսել հեղեղատների կտրվածքներ, և ինչպիսիները: Ի՞նչ մեծություն են լինում, շատ են մեր վայրերում, միատեսակ մեծություն են լինում, միշտ միատեսակ մեծություն են լինում, թե ամեն տարի մեծանում են, ինչո՞ւ նրանք առաջացան:

Պատասխանների գեպում, ուսուցիչը պետք է հիմնվի նրանց հետադոման գիտություն պաշարի վրա և միշտ հարցնի. «Իսկ դու ինքդ այդ տեսել ես: Վորտեղ: Չէս կարող գրատախտակի վրա նկարել քո տեսած հեղեղատի կտրվածքը: Գնաց այդ ինքդ կարդացիլ ես գրքում: Վոր գրքում: Վորտեղ ես գտել: Այդ գրույցին հատկացնել 10—15 րոպե:

III.—Ուսուցիչը հետո աշակերտներին առաջարկում է, բաժանելով նրանց արկղների թվի համապատասխան ողակների, իրենց ձեռքի հեղեղատների կտրվածքներ, գետափ (փրկվածք) կամ ծանծաղներ (այստեղ կարևոր է ջուր, վորը վաղորդը պետք է պատրաստի ունենալ): Յեթե ուսուցիչը հեղեղատների փրկվածքների փոխարեն ցույց է տալիս հողմահարված ժայռերի նկարները՝ աշակերտները պատրաստում են նրանց նմանները և այլն... Նման աշխատանքը քիչ ազմուշկ կառավարի դասարանում, վորոշ անկարգություն, գուցե և քիչ էլ դասարանը կեղտոտի, սակայն շատ է հետաքրքրում յերեխաներին, լավ է ամրացնում գիտելիքները և աշխուժացնում է դասը: Սրան պետք է հատկացնել 15 րոպեից փոքր պակաս:

IV.—Այս աշխատանքը վերջացնելուց հետո, ուսուցիչը համառոտ պատմում է, ինչու առաջացան հեղեղատների փրկվածքները, ինչպիսի փնտսներ են հասցնում գյուղական տնտեսություններին և ինչպես պետք է կռվի դրանց դեմ: Յեղրակացությունը գրվում է գրատախտակի վրա և աշակերտների տետրում: Ուսուցիչը յուր պատմվածքը անպայման պետք է ցուցադրի նկարներով՝ գրատախտակի վրա՝ իր շրջանի պրակտիկ աշխատանքներից (պայքար հեղեղատների փրկվածքների դեմ): Ուսուցչի պատմվածքի համար հատկացվում է 15 րոպե: Հետո ուսուցիչը տալիս է տան առաջադրությունը և նշում է՝ ուր, յերբ կգնան եքսկուրսիայի, վորին պահանջում է 5—7 րոպե:

Եքսկուրսիան կատարելուց հետո, ուսուցիչն աշակերտների հետ միասին մշակում են խմբակի մասնակցության հեղեղատի փրկվածքի դեմ պայքարելու պլանը, ակերի ամրացման, պայքար տվադի դեմ և այլն:

Այս դասի պլանը կազմված է այն դպրոցի համար, վորի աշակերտները ծանոթ են հեղեղատների փրկվածքի-կտրվածքի—խոռոչների հետ, ակերի լվացման և ընդհանրապես հնարավորություն ունին բնությունը գիտելու: Յեթե մենք գործ ունինք քաղաքի դպրոցի հետ, դասը

պետք է սկսել ուսուցչի պատմությամբ՝ ջրի և քամու ներգործության մասին, մեծ ժամանակ զործադրելով պատկերների ուսումնասիրություն վրա, իսկ եքսկուրսիային կփոխարինի կինո-դասերը: Ինքն ըստ ինքյան վերանում է անմիջապես աշխատանքի հարցը՝ պայքար հեղեղատների փրկվածքների դեմ և այլն: Սակայն այն քաղաքի պայմաններում, ուր կա ջրանցք, կարելի չէ յերեխաներին առաջարկել տանը փորձել՝ ավադի և հողի լվացվումը ջրով:

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԸ V-Դ ԽՄԲԱԿՈՒՄ.

(Դասին հասկացվում է 3 ժամ).

ԹԵՄԱ.—Ծանոթություն գոյական անվան հետ: Գոյական անունն իբրեւ թառ, վորը ցույց է տալիս վորչեւ առարկա (իր, մադ, կենդանի, բնության յերեւոյթներ, դեպքեր, ընդհանրապես այն, ինչի մասին կարելի չէ հարցնել ո՞վ կամ ի՞նչ):

Նոր ծրագրով խոսքերի մասերի հետ յերեխաներին պետք է ծանոթացնել համաձայնության (բերական), այսինքն ավարտված ամբողջական խոսքի—արտահայտության վերլուծության հիման վրա:

Մասերի հետ ծանոթությունը սկսվում է գոյականից, իբրեւ խոսքի այնպիսի մասի, վորն ավելի կոնկրետացած է յերեխաների հասկացողության մեջ և վորն մշակման ընթացքում առանձին դժվարություններ չի ներկայացնում:

Յերեխաներին խոսքի վորեւ մասի հետ ծանոթացման դասի ընթացքը պայմանավորված է հետևյալ սխտեմայով, վորն ունի յոթ աստիճան (հտապ):

I	աստիճան.—Գրելու նյութի դասավորումը.
II	—Առարկաներ ցույց տվող բառերի ընտրություն (բառի լայն իմաստով).
III	—Ընտրված բառերի վերլուծումն ըստ նրանց բովանդակության (ինչ են նրանք ցույց տալիս).
VI	—Յեղրակացություն, վորը բնորոշում է խոսքի մասը համաձայն նրա բովանդակության:
V	—Խոսքի առանձնացված մասի վերլուծությունը նրա ձևի կողմից, այսինքն նախադասության այլ բառերի հետ կապված՝ խոսքի ձևի փոփոխության կողմից:
VI	—Յեղրակացություն—խոսքի այս կամ այն մասը բնորոշող վերջավորությունների փոփոխության մասին:
VII	—Խոսքի մասի ձևական կողմի ավելի մանրամասն ուսումնասիրություն:

Խոսքի մասի ուսումնասիրության ամբողջ ընթացքի համար աշխատանքի առաջին աստիճանը պետք է յեղեղատ ընդունել, ուստի նյութի կազմակերպմանը պիտի մոտենալ առանձին ուղադրությամբ:

Նյութն այսպես կազմակերպելով, պետք է աշխատել, վոր նա ցատուռն ու աչքի ընկնող առարկայությունը հաղեցած լինի, միաժամանակ գոյականների հասարակ հավաքածու չլինի: (Ավելի նպատակա-

ինչ—աշխատանքի
ինչի—աշխատանքի
ինչին—աշխատանքին և այլն.

13-4183a

3. Առանձնացվում են և դուրս գրվում գոյականների վերջավորու-
թյունները (աշխատանք (ի), աշխատանք-(ին)...) .

4. Տրվում են «հոլովման» տերմինները (գոյականների վերջավորու-
թյունների փոփոխումն, ըստ նախադասության այլ բառերի հետ
նրանց ունեցած կապի) և հոլովները (գոյականի յուրաքանչյուր փո-
փոխումն ունի իր անունը—«հոլովը»—ուղղական, սեռական և այլն).

5. Ընտրել հոլովման յերեք հիմնական ձևերի գոյականներ 1.
աշխատանք, դրոշակ 2. ձի, 3. ընկեր, կին և այլն:

Հասկանալի չե, վոր գոյականների հոլովման ձևի ուսումնասիրումը
միայն մի դասում չի կատարվում. նա ընթանում և աստիճանաբար
գոյականների աշխատանքի հետ զուգընթաց, միաժամանակ կապե-
լով այդ ընթերցանության ու վոճի զարգացման հետ:

Г.П.Б. в ЛНГР.

Аз. 1933 г.

АКТ № 124

Xalq Maarif Qomisarlığı
Tədris-Metod Sektoru

N i m u n ə v i

Metodiki işləmələr səborniki

(7 illik məktəblərin I və II konsentri üçün)

I kitab.

AZƏRNƏŞR — 1932

«Ազգային գրադարան»

NL0248607

10. 585